

Dauguma knyginkystės, leidybos ir dokumentacijos specialistų norėtų kuo daugiau informacijos gauti iš vieno šaltinio. Tačiau būtina suvokti, kad skirtingi poreikiai reikalauja specifinių jų tenkinimo priemonių, o bendrieji ne visada yra patys geriausi. Knygų pirkejas norėtų žinoti dabartinę konkretaus leidinio kainą, o knygų istoriką domina šios knygos kaina tuo metu, kai ji buvo išleista pirmą kartą. Taip pat reikėtų pripažinti, kad kultūros paveldo išsaugoji-

mo tikslai (aprašo, informacijos išsamumas) ne visada atitinka perdavimo poreikius, kai reikia greitai pateikti informaciją. Šis dvigubas požiūris turi bent jau tokį privalumą, kad leidžia aiškiai atskirti komercinius ir kultūros paveldo išsaugojimo tikslus.

Iš anglų k. vertė M. Prokopčik

UDK 017.4.001+655.55+061.22:01](450)

Italijos valstybinės bibliografijos tarnybos ir katalogas "Parduodamos knygos"

Michele COSTA

Editrice Bibliografica, Viale Vittorio Veneto 24, I-20124 Milano, Italy

Paola GIBBIN

Nacionalinė centrinė biblioteka, Piazza Cavalleggeri 1, 50122 Firenze, Italy

1991 m. rugsėjo mėn. - 1992 m. balandžio mėn. Italijoje buvo atliekamas tyrimas, siekiant reorganizuoti valstybinės bibliografijos tarnybą. Šis tyrimas buvo pateiktas Kultūros ministerijos konsultacinei firmai "Studio Staff". Tyrimą parėmė Europos Sąjunga. Juo nustatyti valstybinės bibliografijos tarnyboms keliami reikalavimai bei nurodyti neigiami gamybos ir platinimo tarnybų veiklos aspektai, taip pat įvertinti siūlomų paslaugų tipai. Kitas žingsnis, pasiūlytas "Studio Staff", - pagerinti dokumentų įsigijimo bei saugojimo sąlygas, sutrumpinti dokumentų katalogavimo laiką ir kartu sumažinti bibliografinio įrašo gamybos kainą.

Šiuos perversmus siūlyta atlikti vykdant EDIFICARE (tiesioginio katalogavimo, sukuriant tiesioginį ryšį su leidėjais, eksperimentas) projektą, kuris buvo įgyvendintas 1993 m. Į jį buvo įtrauktos Romos ir Florencijos nacionalinės centrinės bibliotekos. Pastaroji yra Italijos valstybinės bibliografijos rengimo įstaiga. EDIFICARE projekte siūloma reorganizacija daugiausia taikytina kaip tik jai.

Tyrimo metu pirmiausia pastebėtas privalomojo egzemplioriaus įstatymo netobulumas. Todėl pirmasis projekto uždavinys buvo parengti naują dokumentų įsigijimo procedūrą. Įstatymas, parengtas cenzūros tikslais, įpareigoja kiekvieną leidėją pateikti privalomuosius egzempliorius provincijos sostinės prefektūrai, o toji perduoda juos bibliotekoms. Nepaisant akivaizdaus anachronizmo, šis įstatymas vis dar tebegalioja. Nors ministerijos komisija šiuo metu analizuoja situaciją, artimiausioje ateityje nenumatyta jokių didesnių pakeitimų. Siekiant išspręsti dokumentų perdavimo problemą bei laiku aprūpinti dokumentais bibliotekas, su leidėjais buvo tiesiogiai susisiektas per jų profesines asociacijas. Buvo parengtas sąrašas leidėjų, kurie turėjo gauti pasiūlymą dalyvauti projekte. Šis sąrašas buvo sudarytas atsižvelgiant į leidžiamos medžiagos tipą, leidyklos vietą bei dydį ir pan., siekiant įtraukti į projektą atrankos būdu pasirinktas Italijos leidyklas. Leidėjai turėjo išsiųsti 1 arba 2 nemokamus 1993 m. leidinių egzempliorius į Florencijos

nacionalinę biblioteką, kuri savo ruožtu įsipareigojo greičiau parengti atitinkamus bibliografinius įrašus. Leidėjai mielai sutiko bendradarbiauti. Pirmiausia į projektą įsitraukė 30, o maždaug po 6 mėnesių prisijungė dar 15 leidyklų, taip garantuodamos projekto pirmojo etapo sėkmę. Remdami šį projektą, leidėjai siekė atkreipti atitinkamų agentūrų bei institucijų dėmesį į tai, jog būtina reformuoti privalomojo egzemplioriaus sistemą. Naujasis įstatymas turėtų sumažinti privalomųjų egzempliorių skaičių, kartu sumažėtų pašto išlaidos bei supaprastėtų dokumentacija.

1993 m. gruodžio mėnesį baigėsi EDIFICARE projektas, išėjo paskutinis biuletenio "Bibliografia Nazionale Italiana" numeris ir buvo pradėtas ruošti naujas "Nuova serie della bibliografia nazionale italiana, Monografie" numeris. Sėkmingai įgyvendinus tyrimo rekomendacijas bei EDIFICARE projektą, šiuolaikinė valstybinė italų bibliografija išlaikė savo tradicinę kokybę, padidėjo jos leidimo operatyvumas. Ji platinama naudojant šiuolaikines informacijos laikmenas, atitinkančias spausdintą variantą: kartą per mėnesį leidžiamas magnetinis diskelis, kartą per ketvirtį - CD-ROM'as, kurį sudaro knygų bei serialinių leidinių, išleistų Italijoje 1958-1994 m., bibliografiniai įrašai. Be to, siekiant pagerinti bibliografinį aprūpinimą, pradėtos leisti atskirų leidinių rūšių serijos. 1995 m. gegužės mėn. pasirodė serialinių leidinių tomas "Periodicals" (du kartus per metus), disertacijų "Tesori di dottorato" ir leidinių jaunimui "Libri per ragazzi" tomai. Pastarasis rengiamas bendradarbiaujant su kitomis institucijomis kiekvieną mėnesį.

Net ir pasibaigus EDIFICARE projektui, bendradarbiavimas su daugeliu Italijos leidėjų tebevyksta. Kai kurie leidėjai ir toliau siunčia savo naujausių leidinių egzempliorius į valstybinės bibliografijos tarnybą, kuri pastaruoju metu bibliografinius įrašus rengia greičiau (tomus sudaro einamųjų bei ankstesniųjų metų leidinių bibliografiniai įrašai). Tai dar vienas bendradarbiavimo tarp leidėjų ir bibliotekų reikšmės įrodymas.

Valstybinės bibliografijos tarnyboje greitai pradės veikti katalogo "Parduodamos knygos" padalinys. Tai bendradarbiavimo tarp visuomeninių bei privačių įmonių forma, duodanti pelną. Jos esmė ta, kad leidėjai gali naudotis mėnesiniais valstybinės bibliografijos leidiniais savo parduodamų knygų reklamai. Valstybinės bibliografijos leidinyje įrašai bus išdėstomi pagal Diuji dešimtainę klasifikaciją kaip kituose Italijos valstybinės bibliografijos leidiniuose bei pagal autorių vardus. Įrašai bus labai paprasti, o paieška galima pagal autorių, klasifikacijos indeksą, leidėją ir ISBN. Ši paslauga bus teikiama tik tiems leidėjams, kurie laikysis redakcinės kolegijos programos reikalavimų (o pirmiausia tiems, kurie dalyvavo EDIFICARE projekte). Atsakingas už valstybinės bibliografijos platinimą asmuo kas mėnesį turės surinkti duomenis iš leidėjų ir perduoti juos bibliografijos tarnybai, kuri šiuos duomenis tikrins, atnaujins bei papildys. Abu partneriai galės naudotis šios sistemos teikiama privalumais: leidėjams Italijos valstybinė bibliografija bus kanalu, padedančiu įsiterpti į Italijos bei užsienio knygų rinką, o valstybinė bibliografija pakels savo autoritetą kontroliuodama katalogavimą ir teikdama bibliografinę paslaugas bei informaciją, reikalingą komplektuojant

bibliotekas per prekybos tinklą. Ši paslauga turėtų vyrėti įvairiose Italijos leidybinėse programose.

Pirmasis "Catalogo..." leidimas išėjo 1975 m. Darbas prasidėjo įtraukiant įrašus (57 000), išspausdintus 1972 m. leidinyje "Parduodamos knygos", kurį parengė Italijos leidėjų asociacija. Nedidelės popieriaus juostelės buvo lipdomos kortelėse, ištaisytos bei atnaujintos pagal leidėjų katalogus. Pirmąjį leidimą sudarė 92 000 pavadinimų iš 360 leidyklų. Leidinys buvo trijų dalių: autoriai, antraštės bei dalykų rodyklė. Kelerius metus mes tyrėme rinką: nauji leidiniai išėjo 1976 ir 1979 m., priedas - 1980 m., po to kiekvienais metais, kol nuo 1991 m. šis leidinys tapo metininku. Pirmajame leidinyje buvo tik svarbiausi duomenys: daugeliu atvejų mes žinojome tik autoriaus pavardę, antraštę, kainą bei leidėją. 1995 m. leidinyje buvo apie 290 000 pavadinimų iš 2 600 leidyklų. Lyginant su ankstesniu leidimu, jis pasipildė maždaug 40 000 pavadinimų, 15 000 buvo išbraukta, nes jų jau nebuvo galima įsigyti.

Iš anglų k. vertė M. Prokopčik

UDK 015.001(460)

Ispanų valstybinė bibliografija

Pilar DOMINGUEZ

Ispanijos nacionalinė biblioteka, Paseo de Recoletos 20, E-28071 Madrid, Spain

Ispanijos privalomojo egzemplioriaus sistema remiasi 1957 m. įstatymu, kurį papildė 1971 ir 1973 m. potvarkiai. Šiuo metu rengiamas įstatymas, atitinkantis naujus poreikius, kuriame turėtų atsispindėti decentralizuotas valdymas (situacija po 1973 m.) bei informacijos naujose laikmenose kontrolė ir komplektavimas.

Visos Ispanijos spaustuvės pagal privalomojo egzemplioriaus įstatymą privalo pateikti 5 egzempliorius kiekvieno leidinio, turinčio ISBN (3 egzempliorius - Nacionalinei bibliotekai, 2 egzempliorius - atitinkamos autonominės srities regioninei bibliotekai). Leidinių, kurie neturi ISBN, reikia pateikti tik 3.

Gana sudėtinga nustatyti laiką, kuris praecina nuo dokumento išleidimo iki jo pristatymo privalomojo egzemplioriaus tarnybai. Paprastai tai trunka 3-4 mėnesius. Tokia tarnyba yra kiekvienoje autonominėje srityje. Ji kaupia naujus leidinius ir kontroliuoja visą procedūrą. Šios tarnybos perduoda 3 kiekvieno leidinio egzempliorius į centrinę tarnybą, kuri yra Nacionalinėje bibliotekoje.

Gaunamų leidinių apdorojimo procesas kompiuterizuotas. Nacionalinė biblioteka turi automatizuotą sistemą ARIADNA, į kurią įvedami naujai gautų leidinių įrašai, įskaitant privalomuosius egzempliorius. Šiuo metu Nacionalinė biblioteka dalyvauja EDI projekte, skirtame perkamiems leidiniams apdoroti. Šį projektą būtų galima taikyti ir privalomiesiems egzemplioriams tvarkyti. Tai padėtų stiprinti ryšius su leidėjais siekiant pagreitinti bibliografinių įrašų rengimą ir likviduoti atsilikimus.

Nacionalinė biblioteka kataloguoja visus dokumentus, gautus kaip privalomąjį egzempliorių. Tai yra "Ispanų bibliografijos" įrašų rengimo pagrindas. Dauguma įrašų renkiama vietoje, tačiau kai kurie, ypač užsienio leidinių bibliografiniai įrašai, gaunami iš užsienio duomenų bazių (Bibliographie de la France, British National Bibliography ir kt.). Įrašai sudaromi pagal ISBD (visi ISBD yra išversti į ispanų kalbą).

Ispaniškos katalogavimo taisyklės remiasi anglų-amerikiečių taisyklėmis. Pataisytas 1985 m. leidinio leidimas išėjo 1994 m. Pagal šias taisykles jau kiek laiko rengiami "Ispanų bibliografijos" įrašai. Nacionalinės bibliotekos dalykinių rubrikų pagrindą sudaro Kongreso bibliotekos dalykinės rubrikos. Taip pat reikia pažymėti, kad yra parengti ispaniški GARE ("Guidelines for Authority and Reference

Entries") ir GSARE ("Guidelines for Subject Authority and Reference Entries") variantai.

Klasifikavimui naudojama Universalioji dešimtainė klasifikacija. Ispanijoje naudojamas formatas IBERMARC yra labai artimas USMARC. Šiuo metu yra trys IBERMARC formatai: autorizuotų failų, bibliografinis ir fondų. Ispanų bibliografijos įrašai gali būti keičiami įrašais UNIMARC formate.

Nacionalinėje bibliotekoje yra Katalogavimo skyrius, kurio poskyriai atsako už atskirų leidinių rūšių (monografijų, serialinių leidinių, natų, žemėlapių) katalogavimą, bei Dalykinimo skyrius, nors iš esmės abu skyriai dirba kartu. Atskiras poskyris kontroliuoja autorizuotus įrašus. Kataloguojama ir klasifikuojama dialogo režimu. Leidinius kataloguoja ir klasifikuoja 52 žmonės. Įrašai parengiami per 5 mėnesius nuo leidinių gavimo.

Nacionalinė biblioteka vykdo specialią valstybinės bibliografijos rengimo programą bei atsako už valstybinės bibliografijos produktų leidybą. Šiuo metu sudaromi monografijų, serialinių leidinių, natų ir žemėlapių bibliografiniai įrašai.

Monografijų bibliografija leidžiama kiekvieną mėnesį (išeina mėnesio pradžioje), metų gale - suvestinė metinė autorių rodyklė. Serialinių leidinių bibliografija išeina kartą per metus, kitos bibliografijos nuo 1995 m. taip pat pradėtos leisti kartą per metus. Jas sudaro medžiaga įvairiose informacijos laikmenose, t.y. vaizdo ir garso įrašai, taip pat kompiuteriniai failai. Ispanų bibliografija CD-ROM'e leidžiama kas trys mėnesiai.

Bibliografinių produktų gamybos metinė kaina sudaro 13 mln. pesetų.

Duomenų bazės įrašų skaičius:

monografijos	50 000
serialiniai leidiniai	37 000
žemėlapiai	1500
natos	15 000
garso įrašai	15 000
autorizuoti duomenys (individualūs ir kolektyviniai autoriai, antraštės, dalykai)	1 400 000

Įrašus spausdintose laikmenose ir CD-ROM'uose perduoda bei platina privačios kompanijos. Išimtį sudaro įrašai magnetinėse juostose ir diskuose, kurie gaminami specia-